

ДЬУЛУРҢАН



бэлиэ түгэн

Сырдык аата, норуокка хаалларбыт үтүөтэ умнулубат

Бүгүн, саха спордун аҕата Николай Николаевич Тарскай төрөөбүт күнэ

Өссө былырын сайын Саха Республикатын Ил Дархана Айсен Николаев, биллиилээх государственной деятель, спорт төлөннөөх тэрийээччитэ Николай Николаевич Тарскай, Саха сириг социальнай-экономическай сайдыытыгар киллэрбит өнгөтүн сыаналаан, кини төрөөбүтэ 100 сылын үөрүүлээхтик бэлиэтииргэ дьаһала тахсыбыта.

Бу дьаһалга сөп түбэһиннэрэн, Саха Республикатын Правительствотун председатели солбуйааччы Сергей Местников салайааччылаах, үбүлүйдээх тэрээһиннэри бэлэмнээн уонна тэрийэн ыттар республикатааҕы бөлөх тэриллитэ. Николай Николаевич Тарскай 100 сыллаах кэрэ бэлиэ түгэнин тэрээһиннэрин былаана ытыллыбыта.

Онон республика дьонун-сэргэтин көбүлээһининэн уонна Ил Дархан өйөбүлүнэн Н.Н. Тарскай аатын үйэтити үлэлэрэ ытыллынылар уонна ытыллаллар. Ол курдук, Н.Н. Тарскай аатынан «Туйма-

ада» стадион өрөмүөннэннэ, Уус Алдан улуунун киинигэр элбэх кыамталаах спортивной комплекс тутулан үлэбэ киллэриллибитэ. Киэн-куон уорабай Николай Николаевич Тарскай аатынан ааттаммыта. 2024 сылга спорт көрүннэринэн республика чемпионаттара уонна тэрээһиннэрэ бары Н.Н. Тарскай 100 сылыгар ананан ытыллаллар.

Бүгүн, ыам ыйын 8 күнүгэр — Н.Н. Тарскай төрөөбүт күнүн республика киин куоратыгар уонна күн сириг көрбүт улуунугар, нэһилиэгэр үбүлүйдээх өйдөбүннүк тэрээһиннэр ытыллаллар. Ол



курдук, Дьокуускайга бэйэтин аатын сүгэр «Туймаада» стадион таһыгар баар бюун иннигэр үгэс быһыытынан миитин ытыллыа, сибэкки дьөрбөтө уурулуо. Эбизтэн киниэ Правительство 2 №-дээх дьэтин актовай саалатыгар Н.Н. Тарскай төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлаах «төгүрүк остуол» уонна кини аатынан санга кинигэ сүрэхтэниитэ буолуо. Ити курдук, бу күн «Саха» көрдөрөр-инитиннэрэр хампаанньа арадьыйанан уонна «күөх экраньнан» биэриллэригэр анал таһаарылар баар буолуохтара.

Онтон Уус Алдан киинигэр Бороҕонно сана тутулан үлэбэ киллэриллибит спортивной комплекс иннигэр Н.Н. Тарскай пааматынньыгын үөрүүлээхтик аһы сирэтуома ытыллыа. Төрөөбүт нэһилиэгэр — Баатаҕайга эмиз бу күн үбүлүйдээх дьаһаллар тэриллиэхтэрэ.

«Дьулурҕан».

Үтүө киһи туһунан үйэлээх өйдөбүл

Николай Николаевич Тарскай аата саха киһитигэр син биэр Олимпиаданы төрүттээбит Пьер де Кубертеннэ тэннээх дии саныыбын. Кини собурууттан үөрэбин бүтэрэн кэлэн төрөөбүт Сахатын сиригэр спорт көрүннэрин күөдүшүтэ, күрэхтэһиилэри тэрийбитэ, маассабай спорду түстээбитэ, биллиилээх тренердэри ыныран аҕалан аһаҕас эрчилиилэри көбүлээбитэ, физическэй культура уонна спорт туһатын туһунан элбэхтик суруйбута, дакылааттаабыта...

Онон төһө да кини иннинэ республикаҕа спорт тэрилтэтэ баарын үрдүнэн, чуолалан **Н.Н. Тарскай** үлэлиир кэмигэр Саха сиригэр күөн күрэхтэһиин, чэгиэн-чэбдик олоххо талаһы тэрээһиннэрэ, хамсааһыннара биллэрдик сэргэхсийбиттэрэ, тупсубуттара. Дьэ, онон биһиги кинини сиэрдээхтик, «Саха спордун аҕатынан» билинэбит.

Республикаҕа спорт сайдыытыгар уһулучу өнөлөөх Николай Николаевич Тарскай аата сымыйанан балылан хараардылла сылдьан баран, иккистэн тиллэнтэ биһиэхэ, биэр дойдулаахтарыгар сүдү суолталаах. Бу холобур өссө төгүл, кырдык үрдүгэр сымыйа ыттыбатын, уу үрдүгэр ары дагдайбатын толору итэҕэспитэ. Кырдык өрөгөйдөөбүтэ, сэттэ сыллаах тохтобул кэнниттэн Н.Н. Тарскай сырдык аа-

тын сүгэр күрэхтэһи чөлүгэр түспүтэ.

Бу үтүө түмүктээх хамсааһынна бэйэбин кыттыгастаах курдук киэн тутта сананабын. 1988 сыллаахха Уус Алдан оройуонун «Ленинскэй тэрийээччи» хаһыатыгар үлэли сылдьан олимпийскай чемпион **Роман Дмитриев** «Молодежь Якутии» хаһыакка «Нехорошо забыты имена» диэн суруйуунан, Н.Н. Тарскай аатын үйэтитиигэ дьон сэнээриитин тэрийбибит. Онон спорт салайааччылар, бэтэрээннэрэ, Николай Николаевич биригэ үөскээбит дьон, биэр дойдулаахтара баатаҕайдар көхтөөхтүк кыттыбыттара.

Ити курдук, бу кэм устата Николай Николаевич Тарскай туһунан элбэҕи истэн, ааҕан баран, хайдах эрэ бэйэм өйбөр-санаабар кинини кырдык чаҕылхай салайааччы, эрчим-

нээх, сыгы-хотуу киһи, элэккэй доҕор, нууччалы-сахалы тэнник санарар төлөннөөх араатар, дьонно-сэргэбэ тылын ылыннарар, ытыктанар тэрийээччи быһыытынан ойуулаан көрөбүн. Уонна кырдыгы баарынан эттэххэ, билигин салайааччылар кини курдук буолуохтарын баҕарабын.

Н.Н. Тарскай сырдык аата, норуокка хаалларбыт үтүөтэ умнулубат. Кини кэриэһингэр Саха Республикатын көнүл туштууга бириддиилэн уонна хамаанданан бастыыр иһин чемпионат ытыллар. Республикабыт киин куоратыгар «Туймаада» стадионна кини аата инэриллибитэ, стадион иннигэр бюна туруоруллубута. Онон сыл аайы төрөөбүт күнүгэр анан үөрүүлээх миитин тэриллэр, сүгүрүйүү бэлиэтинэн сибэкки дьөрбөтө уурулар.

Уус Алдан улуунун киини-



гэр Бороҕонно сана тутулан үлэбэ киллэриллибит Спорт дыбарыаһа Н.Н. Тарскай аатын сүгэр. Ити курдук, төрөөбүт нэһилиэгэр — Баатаҕайга кини олобун, үлэтин сиһилии көрдөрөр-кэпсир музей баар, онтон олохтоох орто оскуола — биллиилээх биэр дойдулаахтарын аатынан ааттаммыта. Манна сыллата спорт таланнаах салайааччытын аатынан научнай-практическай конференция ытыллар...

Онон биллиилээх государственной уонна общественной деятель, Саха сиригэр фи-

зическэй культура уонна спорт хамсааһынын тэрийбит Николай Николаевич Тарскай аата сөптөөхтүк үйэтитиллэр диэххэ сөп. Кини олобун, үлэтин чинчийэн салгыы үөрэтии, эдэр көлүөнэбэ тиэрдии, сырдаһы — биһиги ытык испит.

Петр ПАВЛОВ,
«Дьулурҕан» хаһыат редактора,
Россия Суруналыыстарын союһун чилиэнэ, Саха Республикатын Бэчээтин туйгуна, Уус Алдан улуунун, Мүрү нэһилиэгин бочуоттаах гражданина.

Н.Н.Тарский 100 сыла

Николай Николаевич Тарский олобун кэрчиктэрэ

1924 с. ыам ыйын 8 күнүгэр Уус Алдан оройуонун I-кы Өспөх (билингинэн Баатабай) нэһилиэгэр дыдангы дьыэ кэргэннэ төрөөбүтэ.



1939 с. Чарангай сэттэ кылаастаах, 1942 с. Дьокуускайдаагы 8 №-дээх орто оскуолалары ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ.

Орто оскуола кэнниттэн биир ыйдаах военруктар курстарыгар үөрэнэн баран үлэтин бастаан Өнөр, онтон Чарангай оскуолаларыгар учууталынан сабалаабыта. Ити кэнниттэн Танда, Мүрү орто оскуолаларыгар физкультура уруогун үөрэспитэ. Тандаба үлэлиир кэмигэр 1947 с. ыччат ортоугар маассабай физкультурнай-спортивнай үлэбэ көхтөөхтүк кытгарын иһин Комсомол киин комитетын Бочуотунай грамотатынан баһарадалаабыта.

Онтон Мүрүгэ үлэлиир сылларыгар Үөрэх Министерствотынан олохтоммут, көһөрүллэ сылдьар Кыһыл Знамяны оскуола соькуоталаһыыга үс сыл суруучу кыайылылаабынан тахсан, үйэ-саас тухары хааллары ситиспитэ.

1948 с. И.В. Сталин аатынан Москватаагы физкультурнай институт студена буолар. Бастакы курсу бүтэрэн баран, аҕата соһуччу ыараханлык ылдьан, дойдутугар төннөн кэлэн Мүрү орто оскуолатыгар учууталлаабыта. Икки сыл буолан баран, үөрэбин салбаан, 1954 с. институту туйгунук үөрэнэн бүтэрэр.

Чабылхай тэрийэр талааннаах эдэр киһини республикатаагы физкультура уонна спорт комитетын председателин солбуйар, онтон 1955 сылтан сирэй председателинэн анаан үлэлэтэллэр. Ити кэмнэ биһиги республикабытыгар физкультура уонна спорт инники диэки дохсуннук хардыылаабыттар.

1954 сыллаахха Москватаагы уонна Ленинградтаагы үрдүк үөрэх кыһаларын бүтэрэн баран Н.Тарский, И.Игнатев, Р.Бурнашов, В.Кочнев, Д.Коркин, В.Румянцев, К.Григорьев Сахаларын сиригэр эргиллэн кэлэн, Дьокуускай куоракка уонна республика оройуоннарыгар физкультурнай итиэннэ спортивнай үлэбэ күүскэ ылсан үлэлэбитинэн барбыттар.

Саха тустууктарын оскуолата киэнник аатырыгар сулуу солоспугтары биһиги өрүү өйдөөхтөөхтүк. Кинилэр ортолоругар ССРС спордун бастакы маастара Дмитрий Данилов (1959 с.), Россия маннайгы чемпиона Ни-



колай Гоголев (1962 с.), бастакылартан биир үтүөлээх тренер Дмитрий Коркин (1964 с. – Саха АССР, 1967 с. – РСФСР, 1970 с. – ССРС) ааттара киэнник биллэр. Онтон көнүл тустууну Саха сиригэр түрүттээччинэн, сабалааччынан Н.Н. Тарский буолар.

1959 сылтан ССКП чилиэнэ. Ураты активнай позициялаах, үүнэн иһэр үлэһити Уус-Маайа оройуонугар исполком председателинэн быыбардыыллар. Итин-



тэн ус сыл буолан баран, Москвага үрдүк партийнай оскуолага үөрэххэ ытталлар. Онно үөрэнэр кэмигэр Николай Николаевич бастын үөрэнээччи уонна общественной үлэ активниһынан биллэр. Маннайгы сүһөх партийнай тэрилтэ секретарынан үлэлиир. Ити курдук, Москвага үөрэнэ сылдьан Н.Н. Тарский быстах оһолго түбэһэн олохтон туораабыта.

Н.Н. Тарский Саха сиригэр спорду сайыннарыыга улахан үтүөлэрин бэлиэтээн туран, Саха АССР салалтата 1963 сылтан сабалаан республика көнүл тустууга күрэхтэһиитин киһи аатынан ытарга олохтообута. Ол эрээри, улугуруу кэмигэр сымыйа дыылааба олобуран, Н.Н. Тарский аатынан күрэхтэһи тобус сыл тохтотулла сылдьыбыта. Саха АССР Министрдерин Сэбиэтин 1989 с. ахсынны 21 күнүнээби 407 №-дээх уураабынан, Николай Николаевич Тарский бириһигэр көнүл тустууга күрэхтэһи хаттан чөлүгэр түһэриллибитэ. Онон кырдыктыах дыыла кыайбыта.

Тарский өтө көрүүтэ



▲ Н.Н. Тарский кэлин улуу тренер буолбут Дмитрий Коркинга баһараада туттарар.

Биһиги Н.Н. Тарскийбыт өссө 1956 сыллаахха көнүл тустууга республика чемпионатын үөрүүлээхтик аһыыга парадтаан турар 38 бөбөс иннигэр: “Саха спортсменнара — Россия, Советской Союз, аан дойду, Олимпиада чемпионнара буолуохтара” диэн инникини өтө көрөн этиитэ 16 сылынан олоххо кирбитэ.

Роман Дмитриев 1972 сыллаахха Мюнхеннаагы Олимпиадага чемпионнуур. Онтон 1976-ба олох өрөгөй буолар. Советской Союз сүүмэрдэммит

хамаандатыгар уон бөбөс кирибиттэн — үһэ саха! Кинилэр үһүн финалга тахсаллар. Ити биһиги спорупт билинни кэмнэ саамай чыпчаала.

Дьэ, ити биир киһи күүскэ эһипитэ-тыыммыта, баһарбыта, дьулуспуга туолан, олоххо кирэр. Ол кэмнэ Николай Тарский иннэ диэбитин бастаан утаа аанһа аахайбатахтар. Онтон кэлин, кырдык даһаны, ыраабы өтө көрөн сөпкө да таяан эһипит, онно сөптөөх үлэни ыһпыт эбит диэн үрдүктүк сыаналыыллар, ытыктыыллар.

«Советский спорт» хаһыаттан соһуччу булумһу

Биридэ, “Советский спорт” хаһыаты арыталаан көрө сылдьан, арай эмискэ, хаһыат 1959 сыл муус устар 16 күнүнээби нүөмэригэр биир уруһуйга харабым хатана түстэ. Ыйаастыгас, сахаба маарынныыр, кыарабас харахтаах киһи уруһуйдаммыт.



Өйдөөн көрбүтүм, олох да биһиги, сахалар киэн туттар, ытыктыыр киһибит Николай Николаевич Тарский эбит. Туох эрэ көһүтүлүүбэтэби, көмүһү булбут курдук, үөрүү, санаа көтөүллүүтэ буолла. Уруһуйга манньк быһаары суруктаах:

“Окончилось очередное заседание всероссийской учредительной конференции Союза спортивных обществ и организаций. Многие делегаты покинули просторный зал Центрального дома работников искусств, но кое-кто задержался. Ведь еще так много хочется сказать новым и старым знакомым, узнать, как обстоят дела у них, поведать о своих заботах.

На этом рисунке вы видите один из уголков зала заседаний.

Дружеские беседы ведут три делегата конференции, приехавшие из разных уголков России. Слева направо: Н. Тарский (Якутия), В. Бакиганин (Оренбургская область) и В. Манев, заслуженный мастер спорта (Кемеровская область)». Ким уруһуйа буолара ыйылыбатах.

Бу да түгэн көрдөрөр, Н.Н. Тарский хайдах курдук, бэйэтин ылыммыт дыылатыгар бэринилээбин, ханна да, хаһан даһаны сырыттар, барьтын быһаарса, үөрэтэ, билсигэ сылдьара. Ол да иһин киһи, Саха сиригэр спорт уонна физическэй культуура сайдыытыгар элбэх саһаны, сонуну киллэрдэбэ. Уруй буоллун, үтүө киһиэхэ!

Петр ПАВЛОВ.

Кэнчээри ыччаты чэгиэн-чэбдик олоххо ыныра, угуйа туруохтун!

Дьокуускайга Н.Н. Тарскай аатынан стадионна Тарскайга Бюст-пааматыннык аһыллытыгар



2016 сыл от ыйын 1 күнүгэр Саха сиригэр спорт сайдытыгар сүдү үтүөлээх Николай Николаевич Тарскай бюст-памятниктин онорорго, кини спортка анаабыт олобун, үлэтин скульптура тылыннан уусураннык хоһуйан айарга дьулуспутум.

Н.Н. Тарскай ааспыт үйэ 50-с сылларыгар “сахаларга спорт маастардарын иитэммит аан дойду түһүлгэтигэр тийэ уонна Олимпиада оонньууларыгар кыттаахпыт” диин күүстээх, кынаптаах баа санааны эппитэ уонна оннук улахан уоттаах-төлөннөөх үлэни спорт сайдытыгар ыыппыта.

Дьэ, ол үлэтин санаан Тарскай мессүөнүгэр, кини төбөтүн туттуугар, сирэйигэр-харабар хорсун-хоодуот санааны көрдөрөн, байбал баалын курдук долгуннурбут баттабы, түөһүгэр, санныгар кыайы-хотуу бэлиэтэ тэлээрбит лиэнтэтин дьүһүйбүтүм.

Тарскай ити курдук биһиэхэ, хаар-муус тымныы дойдулаах дьонго, сахаларга аан маннайгынан Олимпиада уотун кымын сахпыт киһинэн буолар. Дьэ, ол туоһунан сахалартан Олимпиада чемпионнара үүнэн-үөскээн тахсыбыттар. Тарскай аатын билигин сүгэр, кини олохтообут стадионулар

билигин хаһыс да төгүлүн, аан дойду үс улуу Чуумпу, Индия уонна Муустаах акыйааннарын хоннобор, быттыгар төрөөбүт-үөскээбит, улуу акыйааннар тыалларыгар-куустарыгар куустаран улаатар, бууттарын этэ буһар, систэрин этэ ситэр кэмигэр элбэх омук оҕото күүс-уох, аат-суол былдьаһан күрэхтэһэр үгэстэрэ олохтонно. Ол курдук, быйыл аҕыйах хонугунан “Азия оҕолорун” алтыс спортивной оонньуулары аһыллыаҕа.

Тарскайга онорбут памятниким аан дойду кэнчээри ыччаттарын үйэлэр тухары чэгиэн-чэбдик олоххо, үтүө-кэрэ санааҕа, эйэбэ-дьолго ыныра-угуйа туруохтун!

Аны кылгастык Н.Н. Тарскай бюст-памятника хаһан оноруллубутун туһунан. 2005 сыллаахха Уус-Алдан баһылыга Бочкарев Иннокентий Васильевич Бороҕонно аҕыс сэрии уонна үлэ геройдарыгар памятниктары анал аллеяҕа онотторбута. Онтон Н.Н. Тарскай

памятниктин миэхэ сакаастаабытын чочуйбутум. И.В. Бочкарев атын үлэбэ көһөн, памятник ситэ бүпүккэ, бронзаҕа куллубакка хаалбыта. Уонча сыл буолан баран, Тарскай төрөөбүт дойдутун Баатабай нэһилиэгин баһылыга **Готовцев Игнат Петрович**, олохтоох музей үлэһитэ **Румянцева Ксения Иннокентьевна**, Уус Алдан улуһун баһылыгы солбуйааччы **Заболоцкая Лена Семеновна**, улуус спордун салайааччы **Давыдов Константин Васильевич** кыһаллан-мүһэллэн, Тарскай бюст-памятниктар харчы булан, Улан-Удэбэ бронзаҕа куттаран, 2015 с. сэттинньи ыйга Бороҕонно спортсаал таһыгар памятникты аспытара.

Аны, 2016 сыллаахха Дьокуускай куорат киин стадионулар Н.Н. Тарскай аата инэрлибитинэн, Уус-Алдан улуһун администрацията Тарскай памятниктин Тарскай аатынан стадион иннигэр туруорарга бэлэктиир туһунан чахчы патриотическай тыһынаах быһаарыы ылыммыта.

Василий БОЧКАРЕВ, СР искусствотун үтүөлээх деятелэ, скульптор, суруйааччы, суруналыыс. “Кэм кэрдии уонна олобум” (Дьокуускай, 2017) диин кинигэтигэр.

Прокопий Готовцев: «Николай Тарскайынан киэн туттабын»



Н.Н. Тарскай кэриэһигэр көнүл тустууга Саха Республикатын биридүүлээн уонна хамаанданан бастыыр иһин чемпионата.

Экспресс-интервью: бэйэтин кэмигэр республикаҕа спорт министириин солбуйааччынан үлэли сылдыбыт, Н.Н. Тарскай биер дойдулааҕа, Уус Алдан улуһун, Баатабай нэһилиэгин бочуоттаах гражданина Прокопий Прокопьевич Готовцев.

Уус Алдан – Бороҕон. Н.Н. Тарскай аатынан Спорт дыбарыана. Тохсунньу 6 күнэ, 2024 сыл. Петр Павлов видеота.



Н. Н. Тарскай кэс тыллара

Сахалар тустууну туроктартан, японцтартан, болгардартан, осетиннартан итэбэһэ суох таптылылар. Ол иһин кэлэр өттүгэр бэйэбит ситиһилэрбитин аан дойду уонна олимпийскай оонньуулар көбүөрдэрин масштабынан көрөр иннигэр, биһиги көнүл тустууну сайыннарар наадалаабын өйдүөхтээхпит.

1955 сыл саната. «Эдэр коммунист», 1965 с., алтынньы 29 к.

Тус бэйэ кыараҕас иититтэн киэн түһүлгэбэ тахсы спортсменнар маастарыстыбаларын үрдэтиигэ аһары улахан суолталаах.

«Кыым», 1958 с., бэс ыйын 26 к. № 149

Маассабай физкультурнай уонна спортивной үлэни өссө өрө көтөбүү быһаарыылаах түһүүтүнэн физкультурнай кадрдары бэлэмнээһин уонна кинилэри табатык туһаны буолар.

«Кыым», 1957 с., ахсынньы 7 к. № 286

Спорт атын көрүннэрин курдук, спорт национальной көрүннэригэр куруутун сыл устата эрчилии уонна спортивной күрэхтэһилэргэ кытты, дьарыктанааччылар үрдүк ситиһилэрин сүрүн туттаҕа буолар.

«Кыым», 1957 с., бэс ыйын 5 к. № 131

Кылаабынай күрэхтэһиигэ кыттааччы спортсменнар бэлэмнээх буолалара уонна куруутун, саамай аҕыйаҕа, сылга уонча тэрээһингэ, күрэхтэһилэргэ кытталлара наада.

«Кыым», 1957 с., бэс ыйын 5 к. № 131

Зоналарга бастыыр иһин күрэхтэһилэри тэрийии, күрэхтэһилэргэ элбэх киһини кытыарарга көмөлөһүөбэ.

«Эдэр коммунист», 1956 с., сэттинньи 28 к., № 144

Төһө даҕаны спортивной күрэхтэһилэр тэриллиттерин, кадрдар бэлэмнэммиттерин иннигэр, физкультурнаан дьарыктанааччыларга дылы быһа эрчиллэр усулуобуйаны тэрийбэтэхпитинэ, хаһан даҕаны үрдүк спортивной көрдөрүүлэри ситиһиэхпитин сагаммат.

«Кыым», 1957 с., ахсынньы 7 к. № 286

Спордунаан утумнаахтык дьарыктанааччылар ахсааннара 100 тыһыынча киһиэхэ тизирдилиэхтээх.

«Кыым», 1957 с., алтынньы 14 к. № 241

Бэчээккэ бэлэмнээтэ **Михаил АЛЕКСЕЕВ, СР физическай культуураҕа уонна спортка үтүөлээх үлэһитэ, кыраайы үөрэтээччи. Амма.**



Н.Н.Тарский 100 сыла

Сырдык ааты үйэтитии

Спорт талааннаах тэрийээччигэ, салайааччыта Николай Николаевич Тарский сырдык аатын үйэтитэр инниттэн оскуола иһинэн музей аһыллыбыта. Музейы торүттээччинэн уонна салайааччынан мин эбэм, Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна Ксения Иннокентьевна Румянцева буолар.



улаханлык көмөлөспүттэр. Музей үлэтэ бүтэн, 1996 сыллааха балаҕан ыйын 28 күнүгэр аһыллыбыта. Онно күндү ыалдьыттарынан сахалартан аан бастагы РСФСР чемпиона Н.А. Гоголев, хапсаҕайга республика 8 төгүллээх чемпиона В.Г. Румянцев, үтүөлээх тренер В.П. Кочнев, Тарский уолаттара Сергей, Александр, сиэнэ Антон кэлбиттэрэ.

Н.Н. Тарский аатынан «Спорт албан аат» музей үлэлиир сүрүн сыала: үөрэнээччилэр төрөөбүт нэһиликтэрин туһунан билэн, сүгүрүйэ, таптыы, убаастыы иитиллэллэригэр тирэх буолуу.

Музей бастагы саалатыгар Н.Н. Тарский оҕо сааһыттан спорт салайааччыта, тэрийээччигэ буолуор диэри олобун, үлэтин туһунан кэлсиир матырыйааллар, стендэлэр туруоруллубуттар, кинигэлэр, ахтыылар бааллар. Манна сэдэх экспонаттар бартыбыала, блокнота, бэйэтэ суруйбут докумуона, грамоталара, ахтыылар бааллар. Кэргэнэ Людмила Петровна Серкина бэлэхтээбит альбома, буклеттара кэккэлэччи ууруллубуттар. Тарский бииргэ үлэлээбит добоһторо Е.Д. Кычкин, Р.Р. Бурнашев, В.П. Кочнев ахтыылары, хаартыскалара бааллар.

Эбэм 1994 сылтан Тарский аймахтарыттан, добоһторуттан, үөрэнээччилэрин, дьэ кэргэнин көрдөөн Дьокуускайынан, Танданан, Бороҕонунан, Өнөрүнэн, Кэптэнинэн сылдьан элбэх киһини көрсүбүт, үгүс матырыйаалы хомуйбут. Музейы тэрийии үлэтэ олус уустук эбит. Бастагы экспонат хаартыскалары Гоголев Борис Степанович биэрбитэ. Саамай элбэх хаартысканы музейга Аманатов Дмитрий Дмитриевич бэлэхтээбитэ. Музей тэриллэтигэр эбэм марафон ыһыыт. Онно син харчы хомуйбут. Элбэх киһиттэн ахтыы хомуйуутугар учууталлар: Сивцева В.И., Ушницкай П.Н., Бурцева Р.И. уонна кэргэнэ Румянцев А.И.

Музей сүрүннээн маньык хайысханан үлэлиир: Н.Н. Тарский олобун, үлэтин чинчийи; экскурсиялары, быыстапкалары тэрийи; ирдир-чинчийэр үлэбэ оҕолору уһуйуу; “Мүрү саһарҕата” хаһыакка селькорунан үлэ; нэһилиэк исторياتын үөрэтии, музей фондатын ханатыы; культурнай-маассабай тэрээһиннэри бытыы, кыттыы. Биһиги музейбыт 1000-тан тахса экспонаттаах.

Эбэм бу музейы тэрийэн, элбэх оҕону ирдир-чинчийэр үлэбэ дьарыктаабыта. Ону үксүн музей матырыйаалларыгар олобуран үөрэтэрэ. Дьарыктаабыт оҕолоро: Петрова Настя, Сивцева Саргы, Сивцева Таня, Ганачевская Галя, Гоголева Надя, Румянцева Надя, Романова



Маша, Готовцева Маша, Портигина Люба улуустаабы, республикатаабы конференцияларга ситиһилээхтик кыттыбыттар. Билигин бары үөрэхтээх үлэһиттэр, ыаллар. Н.Н. Тарскийга ытыллар тустуу күрэхтэһиитигэр элбэхтик быыстапкалары туруоран, спортсменнары сэргэситэр. Төһөлөөх элбэх экскурсиялары, көрсүһүүлэри, биэчэрдэри, конкурстары, улахан бырааһынныкытары ыһыыта буолуой? Манна барытыгар эбэм үөрэнээччилэри көмөлөһүннэрэн үлэлээбит эбит.

Сандаара КОЛЕСОВА, Баатаҕай орто оскуолатын 6-с кылааһын үөрэнээччигэ.



Ыччаттарга сирдиир сулус, үтүө холобур

Кулун тутар 5 күнүгэр, биир дойдулаахпыт, биллиилээх государственнай деятель, спортивной, физкультурнай хамсааһыны тэрийбит, салайбыт Николай Николаевич Тарский торообутэ 100 сылын корсо, Уус-Алдан улууһун Н.Н. Тарский аатынан Баатаҕай орто оскуолаты «Үтүө киһи ойго-санааҕа, үйэлэргэ хаалар!» үөрэнээччилэргэ I республикатаабы, V улуустаабы научнай-практической конференцияны тэрийэн ыһытта.

Маньык конференциялар Н.Н. Тарский юбилейдаах сылларын корсо 2004, 2009, 2014, 2018 сс. ыһытыллыбыттар.

Конференция үөрүүлээх быһыыга-майгыга аһылынна. Улуус 11 оскуолагыттан (сирэй кыттыы: Баатаҕай, Океемковка, Уһун-Күөл, №1 МСОШ, Мындааба, МЮГ, Тумул, кэ-тэхтэн кыттыы: Лөгөй, Суотту, Хонобор, Танда) уонна Бүлүү гимназиятыттан (дистанционнай кыттыы) уопсайа 28 үөрэнээччи, кинилэр салайааччылары, ыһытыллыах ыалдьыттар, Баатаҕай нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччы Петрова А.П., улуус үөрэҕин управлениетын начальнигын солбуйааччы Григорьев Т.А., үөрэх управлениетын специалистара Дьяконова Л.С., Олесева И.П., Дьячковская Е.А., Н.Н. Тарский сиэнэ, Дьокуускай куорат 31 №-дээх орто

оскуолатын дириэктэри иитэр үлэбэ солбуйааччы Кулагина Л.А., кини кэргэнэ, урбааньыт Кулагин А.В., Н.Н. Тарский аймаҕа, Дьокуускайдаагы национальнай гимназия эбии үөрэхтээһин педагога Мордовская Н.И. тэрээһиннэ кыттыыны ыһылар.

Бу тэрээһини, Н.Н. Тарский аатынан Баатаҕай орто оскуолатын коллектива бары араас хайысхаҕа эппиэтинэстээх үлэһиттэринэн сыһыарыллан, сатабыллаахтык салайан үрдүк таһымна ыһытылар. Конференция үлэтэ эбиэккэ диэри бүтэн, дьүүлүүр сүбэ тута түмүктэри таһаарда, боротокуоллары толордо.

Ыһытыллыах ыалдьыттар-быт, конференция кыттыылаахтара уонна кинилэр салайааччылары Н.Н. Тарский аатынан "Спорт албан аата" музейга оскуола дириэктэрэ Бурнашева А.А. экскурсиятын сэргээн көрдүлэр-иһитилэр, киэн туттар киһибит Н.Н. Тарский, Баатаҕай нэһилиэгин, оскуолатын туһунан билиилэрин кэнэтигэр.



Тэрээһин сабыллыгыгар научнай-практической конференция дьүүлүүр сүбэтин председателлэрэ санааларын эттилэр, үөрүүлээх быһыыга-майгыга түмүгү иһитиннэрэн

набараадалары туттардылар. Николай Николаевич Тарский аатын үйэтиги олобун анаабыт педагогической үлэ ветерана Румянцева К.И. анал бирийин Мүрүтээби “Уолан” гимназия 8-с кылааһын үөрэнээччигэ Готовцев Александр; Дьокуускайдаагы национальнай гимназия эбии үөрэхтээһин педагога, “Организатор физкультурного движения

в Якутии Николай Тарский” кинигэ ааптара Мордовская Н.И. анал бирийин Баатаҕай 8-с кылааһын үөрэнээччигэ Аманатов Айтал; Н.Н. Тарский дьэ кэргэнин, оҕолорун, сиэннэрин анал бирийин сайтка интерактивной оонньуу айан онорон, дьүүлүүр сүбэ, истибит-көрбүт дьон сэнээриилэрин тарпыт 6-с кылаас үөрэнээччигэ Татариннов Антон ылан үөрүүлэрэ өссө үрдээтэ.

Нэһилиэк баһылыгын солбуйааччы Петрова А.П. ситиһилээхтик кыттыбыт үөрэнээччилэри бэлэмнээбит салайааччыларга грамоталары, сэмэй бэлэхтэри туттарда. Улуус үөрэҕин управлениета (начальник Литвинцев С.М.) оскуола коллективыгар махтал сурук уонна музей материалнай-технической базатын бөбүргөтүгэ 50.000 солкубайдаах сертификаты анаабытын дохсун ытыс тыаһынан үөрэ иһиттибит.

Николай Николаевич Тарский олобо, үлэтэ ыччаттарга сирдиир сулус, үтүө холобур буола турдун, үтүө киһи ойго-санааҕа, үйэлэргэ хааллын!

Туяра САМСОНОВА, Н.Н. Тарский аатынан Баатаҕай орто оскуолатын дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччы, саха тылын, литературатын учуутала.